

ИСТОРИКО–КУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ТУРИЗМА И ГОСТЕПРИИМСТВА

УДК 947.6(=411.6) «1914/1916»

М.В. ЦУБА, канд. гіст. навук, дацэнт

Палескі джаржаўны ўніверсітет,
г. Пінск, Рэспубліка Беларусь

Статья поступила 4 октября 2017г.

ПАМЯЦЬ АБ ПАЛЯКУ ФРАНЦІШКУ КУБШЫ ЖЫВЕ НА ПАЛЕССІ

***Анотацыя.** Данная статья посвящена исследованию героической деятельности польского священника Ф. Кубши в годы 2–й Мировой войны на землях белорусского Полесья. Во все времена считалось священным долгом возводить памятники людям, совершившим подвиги. Нет сомнений, что увековечивание памяти легендарного польского патриота в Беларуси способствует укреплению культурных связей и развитию туризма между белорусскими и польскими регионами, где чтут память об этом известном человеке.*

Уводзіны. Вялікая Айчынная вайна ўвайшла ў гісторыю Беларусі як небывалая па гераізму бітва розных народаў супраць германскага нацызму не толькі на франтах ваенных дзеянняў, але і ў партызанскіх атрадах.

З часу вызвалення беларускіх земляў прайшло болей за 70 год, аднак не ўсе пытанні гісторыі вайны дастаткова распрацаваны ў гістарыяграфіі. Адным з іх з’яўляецца вывучэнне ўдзелу ў партызанскім руху Беларусі замежных прадстаўнікоў, у першую чаргу тых нацыянальнасцяў, якія не ўваходзілі ў склад СССР. Гэтае пытанне і па сённяшні дзень застаецца адной з ”белых плям“ айчыннай гісторыі. Даследаванні ў гэтым накірунку могуць прывесці да збліжэння народаў, паляпшэння іх культурных сувязяў, істотнай актывізацыі турызма і г.д.

У дадзеным артыкуле мы паспрабуем сабраць разрозненыя, амаль не вядомыя звесткі, звязаныя з жыццём і партызанскай дзейнасцю нацыянальнага героя Польшчы, легендарнага ксяндза Францішка Кубшы. Так як гэты перыяд біяграфіі Кубшы выпадае і не адлюстроўваецца ў шматлікай польскай літаратуры прысвечанай яму.

Асноўная частка. На тэрыторыі Хорастаўскага сельсавета (уваходіў у былую Пінскую вобласць) ў гады Вялікай Айчыннай вайны адбыліся падзеі, якія адыгралі вялікую ролю ў гісторыі партызанскага руху Беларусі. Уражэнцам вёскі Хорастава, В.З. Каржом, быў створаны першы на Беларусі партызанскі атрад. У гэтым атрадзе мужна змагаліся будучыя героі – В.З.Харужая, А.Я. Кляшчоў, а таксама яшчэ адзін вядомы прадстаўнік вёскі Хорастава Р.С.Карасёў, адзін з арганізатараў партызанскага руху на Піншчыне, імя якоганосяць вуліцы ў Пінску і Луніцы. Жыхарамі Хорастаўскага сельсавета з’яўляліся браты–патрыёты Міхаіл і Іван Цубы з вёскі Навіна.

На тэрыторыі сельсавета размяшчаліся штаб Пінскага партызанскага злучэння, аэрадром, шпіталь, друкарня газеты ”Палеская праўда“. На часовай дыслакацыі ў 1942 і 1943 гадах тут знаходзілася злучэнне партызан Украіны на чале са знакамітым С.А.Каўпаком.

Памятае палеская зямля і неардынарную фігуру польскага патрыёта ксяндза Францішка Кубшы. Нягледзячы на тое, што яго дзейнасць у Хорастаўскім краі ў савецкі час увогуле не атрымала агласкі і была асуджана на забыццё, тым не менш, нават сёння тыя, каму ўжо за 80 гадоў, у вёсках Хорастава, Чаланцы, Пузічах, Рахавічах, Вейна, Навіне, Груздаве і інш. адразу пазнаюць фотаздымак ксяндза Кубшы. Некаторыя з іх дабаўляюць: ”Як жа яго не помніць, калі ён мяне і шматлікіх тагачасных дзяцей выратаваў ад смерці“. Слухаючы вяскоўцаў, ахоплівае здзіўленне: гэта ж якую патрэбна было разгарнуць дзейнасць ў цэлым рэгіёне ў час вайны, каб цябе настолькі помнілі і цанілі.

Дык адкуль і кім жа быў гэты ”Вялікі чалавек“, як яго называюць сёння некаторыя палешукі Хорастаўшчыны і чаму ён назаўсёды застаўся ў іх сэрцах і памяці.

Вільгельм–Францішак Карлавіч Кубш нарадзіўся 29 сакавіка 1911 года ў сям’і польскага машыніста паравоза ў невялікім гарадку Гляйвіц, што знаходзіўся на памежжы Германіі і Польшчы.

шчы. Гарадок, дзе пражывала як нямецкае так і польскае насельніцтва, 31 жніўня 1939 года стаў вядомым на ўвесь свет у сувязі з правакацыйнай германскай аперацыяй "Кансервы", пасля якой першага верасня 1939 распачалася Другая сусветная вайна. Менавіта адсюль распачала ажыццяўляцца нямецкая праграма генацыду палякаў, а затым іншых славянскіх народаў. Няма сумненняў, што Францішак Кубш добра ведаў зварыную сутнасць германскага нацызму і ўсёй душой узненавідзеў яго чалавеканенавісніцкую ідэалогію.

Да гэтага часу Кубш атрымаў выдатную ўсебаковую адукацыю. Ён вучыўся ў духоўнай семінарыі, аблатаў у Любліцы, адначасова атрымаў медыцынскую прафесію стаматолага, затым скончыў навіцят ордэна аблатаў місіянераў Марыі Непарочнай у Маркавіцах. Пасля пасвяшчэння ў сан святара Кубш амаль тры гады працаваў эканомам духоўнай семінарыі ў горадзе Обр [1]. Аблаты вельмі грунтоўна рыхтавалі сваіх выхаванцаў да складанай місіянерскай дзейнасці. Але лёс наканаваў Ф.Кубшу такія іспыты, якія ў істотнай ступені немагчыма было прадугледзець. Яго місіянерская дзейнасць пачалася ў жніўні 1939 года ў палескай вёсцы Лунін, што непадалёку ад Лунінца. Тут ён займаў пасаду вікарыя парафіі касцёла Прэабражэння Гасподня, але праз месяц ўлада змянілася. Ва ўмовах "ваяўнічага атэізму" не проста было з'яднаць вакол сябе паству. Тым не менш з гэтай задачай малады святар добра спраўляўся, яго парафія колькасна павялічылася. Аднак ўжо на пачатку Вялікай Айчыннай вайны Лунінецчына аказалася захопленай германскімі войскамі. Дасканала ведаючаму нямецкую мову ксяндзу фашысты прапанавалі ўвайсці ў склад прыбліжаных да захопнікаў людзей "вольксдойчэ", а пасля яго катэгарычнага адказу ўстанавілі слежку. Дэкан, ксёндз касцёла Святога Юзэфа ў Лунінцы С. Пачабут-Адланіцкі, ведаючы прамату выказванняў і лютую нянавісць Ф.Кубша да нацыстаў, перавёў яго ў Лунінецкі касцёл, але тут навісла пагроза арэшту. Тады, каб выратаваць ад праследавання гестапа і зберагчы маладога і гарачага святара, было вырашана накіраваць яго ў найбольш глухое месца, настоящим членам касцёла Святой Ганны ў в. Пузічы (дадзеная вёска знаходзіцца ў 5 км ад Хорастава, зараз Салігорскі р-н) [2, с. 37].

Былы настояцель касцёла Святой Ганны ў Пузічах, адважны партызан і лекар Пінскага партызанскага злучэння, генеральны дэкан Войска Польскага палкоўнік Францішак Кубш

Менавіта тут ў маладога настояцеля ў поўнай ступені праявіліся ўнікальныя здольнасці: чулыя, спагадлівыя адносіны да людзей, тонкае адчуванне ўсемагчымых жыццёвых абставін, патрыятызм, перакананасць у правільнасці Бога дадзенага жыццёвага шляху. Ксёндз Кубш заўсёды знаходзіў самую актуальную і цікавую тэматыку для размовы з вяскоўцамі, ніколі не падзяляючы іх па рэлігійнаму веравызначэнню і не схіляючы да пераходу ў каталіцкую канфесію. Нават самыя аўтарытэтныя мясцовыя жыхары здзіўляліся і не маглі зразумець, адкуль такія шырокі кругазор ведаў у трыццацігадовага хлопца. Па ўспамінах пузічан, ксёндз выдатна разбіраўся ў аграрнамі, ветэрынарыі і асабліва ў медыцыне, што дазваляла яму дапамагаць і даваць неабходныя парады мясцовым вяскоўцам. Ён ведаў рацэпты розных травяных настояў, якія эфектыўна дапамагалі ў барацьбе з шкоднымі насякомымі ў садзе і агародзе, раіў, якім чынам палепшыць севазварот на бедных пячаных кавалках зямлі. Але галоўным заняткам Ф. Кубшы разам з рэлігійнымі абавязкамі была медыцына. Фактычна на ўсю Харастаўшчыну ён

з'яўляўся адзіным лекарам. У хуткім часе аб яго добрых медыцынскіх здольнасцях ведалі ва ўсіх навакольных вёсках. Прыходзілася наведваць цяжка хворых на месцы жыхарства, іншых прывозілі на лячэнне непасрэдна да яго. Вельмі шмат было хворых дзяцей, а самай распаўсюджанай хваробай быў тыф. Ксёндз Кубш толькі яму вядомымі спосабамі, а таксама дзякуючы настоям з загадзя падрыхтаваных лекавых траў змог вылечыць вялікую колькасць мясцовых дзяцей. Але падчас лячэння і проста бясседах з мясцовымі людзямі Францішак Кубш ніколі не забываў расказаць аб сапраўднай сутнасці нямецкага фашызму. Галоўнай мэтай ксёндза было перасцерагчы мясцовых людзей ад супрацоўніцтва з акупантамі. І тое, што фашысты так і не змаглі стварыць ні адзінага паліцэйскага ўчастку на Хорастаўшчыне, а вымушаны былі забіраць асобных сваіх "памагатых" у райцэнтры, дзе дыслацыраваліся іх гарнізоны, бясспрэчная заслуга ксёндза Кубшы.

З пачаткам кампаніі акупацыйных улад па вывазу моладзі на прымусовыя работы ў Германію, ксёндз наведваў амаль усе навакольныя вёскі і на канкрэтных прыкладах і фактах расказаў маладым людзям, што іх чакае ў Нямеччыне [3, с.209]. У выніку адбыўся масавы збег моладзі ў партызанскі атрад "Камарова" (В. З. Каржа), які прыбыў з Пінска і дзейнічаў на Хорастаўшчыне.

Выявіць зачыншчыка "беспарадкаў" і "сарваных планаў" фашыстам дапамог мясцовы здраднік. У студзені 1942 года Францішак Кубш быў арыштаваны і кінуты ў засценкі гестапаўскай турмы ў Ганцавічах. Пасля пакутлівых допытаў ксёндзу Кубшу быў вынесены вердыкт "вельмі небяспечны вораг Германіі" і ён быў вывезены для далейшых допытаў і ліквідавання ў расстрэльную турму, што знаходзілася ў Баранавічах. Толькі глыбокія веды чалавечай псіхалогіі і бліскачае ўменне знайсці кантакт з любым суразмоўнікам спаслі яго ад немінучай смерці. Дасканала ведаючы нямецкую мову, Кубш змог увайсці ў давер да турэмнага наглядчыка-аўстрыйца, які аказаўся веруючым католікам. Пасля чарговага адказу выдаць свае сувязі з партызанамі, прозвішча ксёндза было ўнесена ў расстрэльны спісак. Падчас расстрэлу групы іншых сакамернікаў Францішка Кубшы, наглядчык выкрэсліў з дадзенага спіска прозвішча ксёндза, як ужо расстралянага, і адпусціў яго на свабоду [4]. Дабраўшыся да Пузіч, Францішак Кубшразумеў, што ў дадзеных абставінах застаецца толькі адзін выхад – бязлітаснае знішчэнне ворага са зброяй у руках. Такім чынам з дапамогай свайго прыслужніка па касцёлу Антона Ясюкевіча ксёндз Кубш у хуткім часе становіцца партызанам атрада Васільева "Дзядзі Васі", які пазней быў пераўтвораны ў складзе Пінскага партызанскага злучэння ў вядомую партызанскую брыгаду імя Леніна. Дыслацыраваўся атрад у самым цэнтры парафіі ксёндза паміж вёскамі Пузічы і Вейна. А як толькі ў маі 1942 года трывала замацаваліся межы партызанскай зоны па рэках Морач, Случ і Лань, у Пузічах зноў запрацаваў касцёл Святой Ганны.

Ведаючы грунтоўныя і так неабходныя для партызан лекарскія здольнасці ксёндза Ф. В. Кубшы, камандзір Пінскага партызанскага злучэння В. З. Корж забараніў яму непасрэдна ўдзельнічаць у баявых аперацыях. Аднак той, валодаючы бясспрэчным дарам уваходзіць у цёплыя дабрачылівыя адносіны з людзьмі і маючы выдатныя арганізатарскія здольнасці, змог сабраць у складзе злучэння польскую роту з мясцовых католікаў. А затым гэтая рота, дзякуючы руплівым старанням Францішка Кубшы, перарасла ў складзе злучэння ў польскі партызанскі атрад імя Касцюшкі пад камандаваннем яшчэ аднаго польскага патрыёта Чэслава Кліма [3, с.212].

Шмат каштоўных звестак было атрымана начальнікам разведкі Пінскага партызанскага злучэння Гаўрылам Сцешыцам аб руху цяжкіх, колькасці пастоў, іх распалажэнню на чыгуначных станцыях Сінкевічы і Мікашэвічы для нанясення затым паспяховых дыверсійных удараў па ворагу. І тут не абышлося без удзелу Францішка Кубшы. Добра ведаючы па ранейшай працы ў Луніне і Лунінцы ксяндзоў, мясцовых на Луніненчыне касцёлаў, ён заагітаваў іх стаць інфарматарамі партызан.

Зімой 1942–1943 гг. партызанская зона істотна пашырылася, а ўдары па ворагу мацнелі з дня на дзень. Каб расквітацца з партызанскім рухам і мясцовым насельніцтвам за свае вялікія страты, фашысцкае камандаванне зняла з фронту шматлікія вайсковыя фарміраванні. У выніку, падчас аперацыі "Горнунг" супраць партызан і мірных жыхароў, што знаходзіліся ў Хорастаўскім рэгіёне, было задзейнічана каля дваццаці тысяч салдат і афіцэраў. У ходзе аперацыі фашысты знішчылі трэцюю частку мірнага насельніцтва ў Хорастаўскім краі, спалілі дашчэнту ўсе вёскі [5, с.31, 46].

У цяжкіх і няраўных баях, што распачаліся з 10 лютага 1943 года, Пінскае злучэнне пад камандаваннем В.З.Каржа несла вялікія страты. Загінула падчас бою і доктар злучэння Вольга Чачуліна. А ўсе абавязкі па лячэнню і дагляду за параненымі ляглі на плечы Францішка Кубшы. У гэтых абставінах вельмі часта выручалі кемліваць і незвычайныя вынаходніцтвы ксяндза. Любая тканіна, бялізна, ручнікі выкарыстоўваліся для перавязкі. Не маючы ніякіх антысептыкаў і спірта

для апрацоўкі ран, Кубш прымяняў мачавіну. Перад перавязкай цяжкапараненых па яго загаду дапамагаючыя ксяндзу партызаны задымлівалі, прыпякалі рану, а затым прысыпалі яе табачным попелам. Такія вынаходніцтвы былі вельмі эфектыўнымі і, па меркаванню сённяшніх партызан-ветэранаў, спаслі ў той час многіх параненых ад гангрэны і пакутлівай смерці без належнай медыцынскай дапамогі.

Але не толькі медыцынскімі справамі абмяжоўвалася партызанская дзейнасць Кубшы. Вядомы факт, што ноччу 6 сакавіка 1943 г. менавіта ён падчас прарыву блакады першым з аўтаматам у руках падняў у атаку атрад "Дзядзі Васі" і, нягледзячы на моцны кулямётны агонь праціўніка, партызаны змаглі прарваць кальцо блакады. А затым яшчэ некалькі гадзін збітыя з толку фашысцкія вайскавыя фарміраванні ваявалі адзін супраць другога. Гэта і дазволіла партызанскаму злучэнню адарвацца ад праследу, а затым вярнуцца на пастаяннае месца дыслакацыі. Штаб Пінскага партызанскага злучэння з сярэдзіны сакавіка 1943г. і да вызвалення – ліпень 1944г. – знаходзіўся на хутары Закрываея паблізу вёскі Навіна. Тут жа ў трохстах метрах ад штаба запрацаваў партызанскі шпіталь, куды і быў тэрмінова пераведзены для выканання сваіх медыцынскіх абавязкаў Францішак Кубш.

Дзякуючы сваёй эрудыцыі, медыцынскім ведам, выключнай прыстойнасці, ксёндз Кубш стаў адным з лепшых сяброў камандзіра Пінскага партызанскага злучэння В.З.Каржа і любімцам партызан. Усе яго называлі нязвычайным для савецкіх партызан словам "пан", але з абавязковай паважлівай прыстаўкай "наш".

Вяртаючыся з баявых заданняў шматлікія партызанскія групы часта прыводзілі палонных нямецкіх салдат і афіцэраў. Улічваючы тое, што пры штабе толькі адзін чалавек дасканала ведаў нямецкую мову, В.З.Карж вымушаны быў задзейнічаць у допытах "языкоў" ксёндза Кубша. Добра ведаючы чалавечую душу, норавы, псіхалогію, ён і тут праявіў сябе найлепшым чынам. Без усялякіх фізічных уздзеянняў мог выведаць самыя карысныя і неабходныя звесткі для партызан, якія тэрмінова перадаваліся па рацыі на «вялікую землю» ў Беларускі Штаб партызанскага руху (БШПР). Па сведчанню былых партызан, падчас допыту адного з нямецкіх афіцэраў Кубш выказаў думку, што "пасля разгромнага паражэння пад Сталінградам, Германія ў хуткім часе вайну прайграе". На гэта палонны афіцэр у запале спрэчкі адрагаваў вельмі востра, сказаўшы, што Гітлер рыхтуе такі магутны ўдар летам 1943 года пад Курскам, пасля якога савецкія войскі будуць канчаткова разгромлены. Менавіта гэтая інфармацыя як і іншыя крыніцы, якія пацвердзілі яе, пераканалі савецкае кіраўніцтва аб нямецкім наступленні на Курскім выступе. А затым прынятыя загады меры прывялі да карэннага пералому ў ходзе ўсёй вайны.

Вясной 1943 года штаб Пінскага партызанскага злучэння наведалі ўпаўнаважаныя прадстаўнікі БШПР К.Т.Мазураў і М.В.Зімянін. Камандзір злучэння В.З.Карж, а таксама камсамольскі ваяка Э.Б.Нордман падрабязна расказалі ім аб партызанскай дзейнасці адважнага польскага святара. Па мярканню палкоўніка ў адстаўцы, аўтара кнігі "Больно даже мёртвым" А.Ф.Ясько, менавіта з падачы ўпаўнаважаных БШПР аб вядомым на Палессі каталіцкім святары даведлася славуная польская пісьменніца, ў той перыяд супрацоўніца Галоўнага палітычнага ўпраўлення Чырвонай Арміі – Ванда Васілеўская. Якраз яна, а таксама польскія генералы Зігмунд Берлінг і Караль Свірчэўскі ў гэты час займаліся на тэрыторыі СССР фарміраваннем першай польскай арміі, адначасова падбіраючы кемлівых аднадумцаў для стварэння органаў кіраўніцтва будучай вызваленай Польшчы – Нацыянальнага Камітэта Свабоднай Польшчы (НКСП) [3, с.220].

У хуткім часе Вярхоўнаму Галоўнакамандуючаму І. В. Сталіну быў прадстаўлены для зацвярджэння спісак будучага складу НКСП, дзе таксама былі акрэслены пасады кожнага ў спісе на перыяд вайны. Сярод 16 чалавек, увайшоўшых ў дадзены дакумент, агульна вядомыя польскія ваеначальнікі, вучоныя, грамадскія дзеячы. Пад №9 ў гэтым спіску пазначана "Ксёндз, капелан першага польскага корпуса Кубш Францішак" [3, с.221].

Пад канец мая 1943 года, па асабістаму загаду І. В. Сталіна, за партызанскім лекарам з Масквы быў накіраваны самалёт. Па ўспамінах мясцовых жыхароў, усё, што паспеў зрабіць перад адлётам Францішак Кубш, гэта ажыццявіць абрад хрышчэння ўсіх прыведзеных бацькамі да яго дзяцей, прычым як католікаў, так і праваслаўных.

Менавіта з ўваходжання ў склад НКСП пачынаецца сусветная знакамітасць ксёндза Францішка Кубшы. 24 лютага 1944 года ён прымае актыўны ўдзел на Усеславянскім з'ездзе ў Маскве. Выступаючы з дакладам ў Калонным зале Дома Саюзаў, Ф. В. Кубш публічна заклеіваў ганьбай нацысцкіх забойцаў. З яго слоў, непасрэднага відавочцы трагічных падзей аперацыі "Горнунг", весь свет даведаўся аб масавым знішчэнні гітлераўскімі варварамі жыхароў вёсак Хорастаўскага

рэгіёну, узарванні касцёла Святой Ганны ў Пузічах, зажыва спаленых прыхажанах у Хорастаўскай Пакроўскай царкве, разам з баццюшкай Іаанам.

Францішак Кубш прымае прысягу у генерала Зігмунда Берлінга (1943 год)

Пры непасрэдным удзеле Ф. Кубшы ствараецца ў асноўным з дэпартаваных католікаў першая польская дывізія імя Т. Касцюшкі. Затым батальён імя Эміліі Плятэр з дэпартаваных дзяўчат. Берлінг аб

дадзеным жаночым батальёне піша так: "Гэта было зроблена не для ваенных патрэб, а з жадання дапамагчы дзяўчатам больш ніколі не вярнуцца ў гулаг". У яго ўспамінах зазначаецца, што гэта не былі чыста польскамоўныя фарміраванні, бо тут было шмат прадстаўнікоў з Заходняй Беларусі. У будучым знакамітая польская актрыса з Катавіцы Сабіна Храмінская-Лесняк, якая ваявала ў батальёне імя Э. Плятэр, успамінаючы Ф. Кубшу, заўсёды плакала і прамаўляла: "Як мы яго любілі! Як мы яму верылі. Абяцаў нам, што мы вернемся ў Польшчу і ні адзін з нас не сумняваўся, што можа быць па-іншаму" [6, с.131].

Першым баявым хрышчэннем для польскіх войскаў былі баі пад Леніна. Сам Ф. Кубш аб гэтым піша так: "Пайшлі на ворага, як ураган, прарываліся наперад, раз за разам падаючы на зямлю. Быў я тады разам з усімі, благаславіў на барацьбу, успакайваў паміраючых, знакам крыжа паказваў адным шлях да свабоды, другім – да ўваскрэшэння".

Ф. Кубш (чацьверты справа) у час святкавання 25-годдзя баёў пад Леніна. (Леніна, 1968 год)

У 1944 – 1945 гг. Францішак Кубш у складзе Войска Польскага прымаў удзел спачатку ў вызваленні ад ворагаў беларускіх земляў (у тым ліку і Піншчыны), а затым сваёй Айчыны – Польшчы. Вядома, што на франтавых шляхах ён не раз удзельнічаў у рызыкоўных баявых аперацыях, паказваючы прыклад асабістай адвагі, мужнасці і гераізма.

Францішак Кубш скончыў вайну ў вайсковым званні палкоўніка, на пасадзе генеральнага дэкана Войска Польскага. Яго баявы шлях адзначаны шматлікімі ўзнагародамі СССР, а таксама ардэнамі і медалямі Польскай Рэспублікі, у тым ліку вышэйшай баявой узнагародай Польшчы – ардэнам Віртуці Мілітары.

У 50 – 70 гг. XX ст. ксёндз Кубш з'яўляўся вядомым рэлігійным і грамадскім дзеячам Польшчы. Памёр Францішак Кубш 27 ліпеня 1978 года, яго пахавалі на могілках у г. Зялёна Гура. Імем

Кубша названы вуліцы ў польскіх гарадах Ялена Гура, Вроцлаў, Катавіцы, у апошнім заснаваны музей, прысвечаны славу таму польскаму ксяндзу [2].

Мемарыяльная дошка, усталяваная ў горадзе Катавіцэ ў Польшчы ў гонар стагоддзя з дня нараджэння Францішка Кубша на вуліцы, якая носіць яго імя.

Заклучэнне. У сваю чаргу, наша родная старонка Хорастаўшчына і яе жыхары ўдзячны лёсу, што ў самыя трагічныя часы выеннага ліхалецця гэты Чалавек з вялікай літары знаходзіўся разам з імі. Нягледзячы на злачынствы, масавыя забойствы, учыненыя нацыстамі і іх памагатымі, ён захаваў святую веру ў людзей, сам актыўна змагаўся з акупантамі, самаахвярна дапамагаў людзям, усяляў надзею і веру ў лепшае. Палешукі адказвалі яму ўзаемнасцю.

У плане падрыхтоўкі да святкаванняў гадавін вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў і Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне, указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 20.05.2013 №230 пункт 10, пазначаецца, што неабходна ”...актывізаваць архіўна-даследчыцкую працу па ўстанаўленню імёнаў, лёсаў і месца пахаванняў загінуўшых у гады Вялікай Айчыннай вайны, адкрываць новыя памятныя месцы, ствараць мемарыяльныя зоны“.

Жыхары Хорастаўшчыны, жадаючы ўвекавечыць добрыя справы знакамітага польскага патрыёта, адважнага партызана і лекара, вырашылі на месцы Пузіцкага касцёла Святой Ганны, знішчанага ў гады вайны фашыстамі, дзе працаваў Францішак Кубш, стварыць мемарыяльную зону з помнікамі, альбо памятнымі знакам, прысвечаным гэтаму польскаму патрыёту. Улічваючы, што побач у в. Хорастава працуе музей ”Партызанскай Славы імя В. З. Каржа“, само сабой напрашваецца ўвесці ў экспазіцыю музея матэрыялы і экспанаты аб Францішку Кубшы, прысланыя з Польшчы. Няма сумненняў, што ажыццяўленне гэтых задумаў з’явіцца тым накірункам, які павысіць патрыятычнае і духоўнае выхаванне моладзі. З мэтай увекавечвання памяці славу тага польскага святара, думаю патрэбна было б адной з вуліц Салігорска альбо Пінска надаць імя Францішка Кубшы, што пасадзейнічае пабрацімству нашых раённых цэнтраў з польскім горадам Ялена Гура і прывядзе да актывізацыі турызма.

Спіс літаратуры

1. Połturzycki, B. Legendarny kapelan Kubsz / B. Połturzycki // Serwis wodzisławski. – 1996. – 17 лістапада.
2. Zieliński, Z. Wshodu Z KAPELANEM/ S. Zieliński. – Warszawa. Wydawnictwo Vipart, 1997. – 160 s.
3. Ясько, А.Ф. Больно даже мёртвым: Полесская трагедия/А. Ф. Ясько.—Минск : Бонем, 2012. – 400 с.
4. Auderska H. Ptasi gościniec. – Warszawa, 1973. – S. 181–186.
5. Цуба, М.В. Жыццё і подзвіг братоў Цубаў /М.В. Цуба. – Пінск: ПалесДУ, 2013. – 73 с.
6. Berling, Z. Nasze spotkania i rozstania/Z. Berling. – Warszawa: Wydawnictwo Vipart, 1991. – 295 s.

TSUBA M.V.

THE MEMORY OF POLES F. COOBESH LIVES ON POLESIE

Summary. This article is devoted to the research of heroic activity of polish priest F. Coobesh during the Second World War on the lands of Belorussian Polesie. At all times it’s considered to be a sacred duty to erect monuments in honor of people who made the act of bravery.

There's no doubt, that perpetuation of the memory of the legendary Polish patriot in Belarus will strengthen cultural ties and promote the development of tourism between Belarusian and Polish regions, where the memory of this famous person is respected.

References

1. Połturzycki, B. *Legendarny kapelan Kubsz*. Serwis wodzisławski. 1996, 17 lipca.
2. Zieliński, Ze *Wshodu Z KAPELANEM*. Warszawa. Vipart Publ., 1997. 160 p.
3. Yas'ko, A.F. *Bol'no dazhe mertvym: Poleskaya tragediya* [It hurts even dead: Poleskaya tragedy]. Minsk, Bonem Publ. , 2012. 400 p. (In Russian)
4. Auderska H. *Ptasi gościniec*. Warszawa, 1973, pp. 181–186.
5. Cuba, M.V. *Zhyccjo i podzvig bratow Cubaw* [Life and feat of the Tsuba brothers]. Pinsk: Poleskiy gosudarstvennyy universitet Publ., 2013, 73 p. (In Belarusian)
6. Berling, Z. *Nasze spotkania i rozstania*. Warszawa, Vipart Publ., 1991, 295 p.

Received 4 October 2017